

Цыху Хуэфашэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсальэ

1948

Federation of Caucasian Associations

Kaffed

Дунэепстэу кърал зэгохъэныгъэм и зэфэсэу 1948 гъэм тыгъэгъазэм и 10-м щылагъэм къыщаштагъ 217 А (III) зиномер унашъомкIэ.

Цыф Фэшъуашэхэм Афэгъэхьыгъэ Дунэепстэу Джэпсальэ

Дунэепстэу Кърал Зэгохъэныгъэм (ДКЪЗ) и Зэфэсым егъэIу;

Дунэепстэу цIыфыгъэм къыхиубытэрэ хэтрэ зы цIыфи зэгохъэныгъи;

мы джэпсальэр сыдигъуи янэгу кIагъэтызэ, мыщ къыщыхэшърэ цIыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ янэIэ зэрэтырагъэтырэм, фашIырэ лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъогукIэ зырагъэужьынэу;

хэгъэгу кIоцIхэми дунэепстэуми кIо къэсми нахьы зыщызыужьырэ амалхэр зыфагъэшъхъэпэзэ мы зэгохъэныгъэм хэт къралхэм ежъымэ ялъэпкъхэри, яунашъо кIагъэтырэ нэмыкIрэ къралмэ ялъэпкъхэри къызэкIиубытэу, дунэепстэуми тэдэрэ чIапIи мы цIыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ къыщаштэным, лъэшэу щызэрагъэкIоным, шагъэцэкIэным фэкъудыинхэу,

цIыф фэшъуашэхэм афэгъэхьыгъэу цIыф жъугъэхэми лъэпкъхэми язэфэдэ идеал

шапхъэхэр къэзыгъэуцурэ мы дунэепстэу джэпсальэр.

1-нэрэ пычыгъу

Цыф пстэури шъхъэфитэу, ялътэныгъэрэ яфэшъуашэхэмрэкIэ зэфэдэу къалъфы. Акъылрэ зэхэшIыкI гъуазэрэ яIэшъы, зыр зым зэкъош зэхашIэ азфагу дэлъэу зэфыщытынхэ факIэ.

2-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи зэфэдэу фит мы джэпсальэм хэт цIыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ зыфигъэшъхъэпэнэу, зыщыщ расэм, ышъо, бзылъфыгъэ-хъульфыгъэу зэрэщытым, ыбзэ, ыIыгъ диным, политичнэ е нэмыкIрэ еплъыкIэу иIэм, лъэпкъэу е цIыф купэу къызыхэкIыгъэм, мылъкоу иIэм, къызыщалъфыгъэм емылътыгъэу зэхэдзынчъэу, фэгъэкIотэныгъэнчъэу.

Ащ нэмыкIэу, кърал шъхъэфити, нэмыкIым иунашъо кIэти, зышъхъэфитыжъныгъэ (автономие) зимыIи, нэмыкIрэу зы шъхъэфитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыд фэдэрэ къралым ицIыфэу щитми хэтрэ цIыфи зэхэдзыныгъэ фашIы хъуштэп зыщыщ къралым иполитичнэ е юридическэ системэ е дунэепстэу къралхэм азфагу щыриIэ статусым къыхэкIэу.

3-нэрэ пычыгъу

Псэуныр, шъхъэфитыныр, щынэгъончъагъэр хэти ифэшъуаш.

4-нэрэ пычыгъу

Хэти пщылIэу плътэ е пщIылIыпIэ ибгъэты хъуштэп, сыд фэдэ шIыкIэуи пщылIыгъэр, пщылI щэн-къэшэфыныр зыми фэбдэмышъунэу къоды.

5-нэрэ пычыгъу

Хэти лъэшыгъэ епхъэлIэ хъуштэп, жъалымыгъэкIэ, цIыфыгъэм къемызэгъэу е инапэ зыгъэульиин фэдэкIэ удэзекIо, ащ фэдэ тазыр теплъхъэ хъуштэп.

6-нэрэ пычыгъу

Хэти фэшъуаш тэдэрэ чIапIи цIыфэу, юридическэ лицоу къыщалътэненэу.

7-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ ц[ыфи къярал хабзэм ипашъхьэ шызэфэд ык[и къярал хабзэм къяухъумэныгъэхэр зэхэдзынчъэу, язэфэдэу зыфагъэшъхьэпэнэу фит. Хэти зэхэдзынчъэу, зэфэдэу фэшъуашмыджэпсалъэм къемызэгъэу, зэхэдз зыхэлъ [офш[ашъохэми, ащ фэдэ [офш[ашъомэ сьд фэдэуи атегъэгушхонми къыщаухъумэнэу.

8-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ ц[ыфи фитыныгъэ и[хабзэ шъхьэ[эм е къярал хабзэм къырипэсырэ ц[ыф фэшъуашэхэр зыукъорэ [офш[ашъо къызехъул[эк[э фитыныгъэ зи[э ухыяк[охэм зафигъэзэнэу, зыкъаригъэухъумэнэу.

9-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ ц[ыфи лажъэ имы[эу аубыти, агъэт[ыси, егъэзыгъэк[э нэмык[рэ ч[ап[э афи хъущтэп.

10-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ ц[ыфи фитыныгъэ и[ифэшъуашэхэмрэ ипшъэрылъхэмрэ аухэсы ык[и ежъым зылажъэ къытыралъхьэ зыхъук[э зыми ш[омыл[ык[эу, зыми иунашъо к[эмытэу, зыми имытелъхьэу щыт ухыяк[о шъхьэфит псэфитыр зэфагъэк[э ык[и нафэу и[оф ригъэплъынэу фэенэу.

11-нэрэ пычыгъу

Зылажъэ/ш[эпхъэджагъэ зытыралъхьэрэ хэтрэ ц[ыфи зиухыижъыным пае зыфэныкъошт щынэгъончъагъэхэр зышигъотынэу щыт ухыигъо нафэм ик[эухэу, къярал хабзэм тетэу агъэкъончафэк[э хыеу къалъытэ, мыхыашъо къыраплъырэп.

Хэти агъэкъуанчэ хъущтэп, зеш[э лъэхъаным къярал хабзэк[э е дунээпстэу хабзэк[э ш[эпхъэджагъэу амылътэщтыгъэ зы [оф зэриш[агъэм е ыш[апхъэу къашъхъу горэ зэримыш[агъэм къыхэк[ык[э. Хэти ш[эпхъэджагъэ зеш[эм фэгъэуцугъэу щытыгъэ тазырым нахъыбэ тыралъхьэ хъущтэп.

12-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ ц[ыфи и гъэш[э унае, иунагъо, иунэ е зэрэзэраш[эхэрэ ш[ык[эхэм шъхьэусыгъончъэу зыри къыхэ[эбэ хъущтэп, инапэ, ыц[э къе[усэ хъущтэп. Хэти фитыныгъэ и[мыш фэдэ къыхэ[эбэныгъэхэм къярал хабзэк[э зыкъащаригъэухъумэнэу.

13-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ ц[ыфи фитыныгъэ и[зы хэтрэ зы къярали ич[ыналъэ шъхьэфитэу шызек[онэу, щыпсэунэу.

Хэтрэ ц[ыфи фитыныгъэ и[ежъы икъярали ахэтэу тэдэрэ къярали икощык[ынэу ык[и ик[эрык[эу къыгъэзэжъынэу.

14-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ ц[ыфи фитыныгъэ и[жъалымыгъэ/лые къырахынэу зыхъурэм, нэмык[рэ къярал ышъхьэ ригъэзынэу, шъхьэегъэзныгъэ амалхэр зыфигъэшъхьэпэнэу.

Ау ишъыпкъап[эк[э политичнэу шымыт ш[эпхъэджагъэхэм е дунээпстэу къярал зэгохъэныгъэм имурад, ибзыпхъэхэм къемызэгърэ [офш[ашъохэм къахэк[ырэ дэодапшъэхэмк[э мы фитыныгъэр зыфэбгъэшъхьэпэ хъущтэп.

15-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ ц[ыфи фитыныгъэ и[зы къяралым иц[ыфэу щытынэу.

Хэтрэ ц[ыфи зиц[ыфэу щыт къяралым шъхьэусыгъончъэу хэбгъэк[ые нэмык[рэ къяралым иц[ыф хъунэу и[э фитыныгъэм хэбгъэны хъущтэп.

16-нэрэ пычыгъу

Зыныбжъ икъугъэ хэтрэ бзылъфыгъи хъулъфыгъи фитыныгъэ и[къызыхэк[ыгъэ лъэпкъым, зиц[ыфэу щыт къяралым е динэу ы[ыгъым къыхэк[эу зыпэрыогъуи къыфэмыуцоу, фитэу къыщэнэу, дэк[онэу, унагъо ыш[энэу.

Зэрэщэн-зэдэк[оным фэгъэхьыгъэ зэзэгъныгъэр (нэчыхьэр), зэрэщэшт-зэдэк[оштхэм ежъмэ яшъхьэфитыныгъэ шъыпкъярэ яш[оигъоныгъэ икъурэк[э агъэпсы.

Унагъуэр, цIыфыбэ-лъэпккъ псэукIэм илъэбжъэ шъхъаIэшъы, ар цIыфжъугъэми къэралыми кьеухъумэ.

17-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иIежъым иунаеу е нэмыкIрэхэр иIэхъэгъоу мылкъу зригъэIэнэу.

Хэтрэ цIыфи шъхъэусыгъончъэу имылъку къыIыпхы е хэбгъэны хъуштэп.

18-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи гупшысэ, зэхашIэ ыкIидин фитыныгъэ иI. Мы фитыныгъэм къызэкIеубытэ изакъоу екупэу, нафэу еунаеу (шъэфэу) итхъафэIорышIэнхэр, идинкIэ шIапхъэхэр нэрылъэгъоу аригъэшIэн, ыгъэзэкIэн фитыныгъэри.

19-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иIзэрэфэеу гупшысээнэу, игупшысэхэр къыIотэнэу. Мы фитыныгъэм къыхеубытэ цIыфыр игупшысэхэм фэшIыкIэ зыми къымыгъэгумэкIынэу, къэралыгъо гъунапкъэхэм ямылътыгъэу шIэныгъэхэр, гупшысэхэр сыд фэдэрэ гъогукIи къылъыхъон, къыгъотын, зыIэрыгъэхъэн фитыныгъэри.

20-нэрэ пычыгъу

Хэти фитыныгъэ иIIэшэнчъэу, зео-бэнэнчъэу зэфэсынэу, хасэ зэхищэнэу, зэхэщэгъэ хасэм хэхъэнэу.

Хэти зыхасэ хэхъэнэу ебгъэзы хъуштэп.

21-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иIзанкIэу ежъым ефитэу къыхихыгъэ лIыкIомэ яIэкIэ къэралым изегъэкIон Iофхэм ахэхъэнэу, ахэлэжъэнэу.

Хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иIикъэрал и цIыфжъугъэми Къыфызэригъэпэшрэ амалхэр зэхэдзынчъэу, пстэуми афэдэу зыфигъэшъхъэпэнэу.

Хъыкумэт Iэшъхъэтетныгъэм илъабжъэр къэралым и цIыфжъугъэм ишIоигъоныгъэ ары. АшIоигъоныгъэр къэнафэшъэфшIыкIэм тет хэхыныгъэ фит зафэхэу е цIыфмэ яшIоигъоныгъэхэр шъхъэфит-псэфитэу къызэрэгъэлъэгъошъушт нэмыкIрэ шIыкIэхэу, зыныбжы икъугъэ цIыф пстэуми афызэIухыгъэу, яIэIэтхэми зэфэдэ кIуачIэ яIэу, пIэлъэ гъэнэфагъэкIэ къытырагъэзэжъырэхэмкIэ.

22-нэрэ пычыгъу

ЦIыфжъугъэм зэрэщышым елътыгъэу хэтрэ цIыфи социалнэ къэухъумэныгъэ фэшъуаш. Къэрал кIуачIэкIэ екъэралыгъомэ язэдэIэпыIэкIэ ыкIи хэтрэ къэрал иежъым игъэпсыкIэрэ амалхэрэ ялътыгъэу хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иIинапэрэ и цIыфыгъэрэкIэ гупсэфэу зэрэзиужьын ылъэкIыштэ экономикэ, социалнэ ыкIи шIэнхабзэ IофкIэ зыфэныкьошт амалхэр рагъэгъотынэу.

23-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иIлэжъэнэу, фитэу иIоф къыхихынэу, зэфагъэкIэ ыкIи фэшIу амалхэмкIэ лэжъэнэу ыкIи Iофынчъагъэм къыщаухъумэнэу.

Хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иIзэхэдзынчъэу зэфэдэ Iоф фэшI зэфэдэ уасэ къыратынэу.

Хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иIежъыри иунагъуи цIыфым фэшъошэн псэукIэ иIэу зыгъэпсэун, ищыкIагъэ хъумэ зылыIэсышъунэу щыт сыд Фэдэр социалнэ къэухъумэныгъэхэмкIэ кIэгъэпытагъэу зы псэукIэ амал къезытын зылъэкIынэу зы лэжъэпкIэ фэшIу къыIэрыхъэнэу.

Хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иIежъы ишIуагъэ пае хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхищэнэу, ащ фэдэ зэхэщагъэм хэхъэнэу, хэтынэу.

24-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иIзигъэпэсэфынэу, ынэгу зыригъэужынэу, пстэуми афэмэдэу илэжъэгъу пIалъэ цIыф фэшъуашэ шапхъэм итэу

къыфагъэпсынэу, пIэлъэ гъэнэфагъэкIэ илэжьапкIи къыратызэ гъэпсэфакIо дэкIынэу.

25-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иI ежъыри иунагъуи узынчъэн, тхъэгъо фэшъуашэ иIэу псэун пае шхыныгъо, шъуашэ, унэ ыкIи медицинскэ IэпыIэгъу ыгъотынэу. Хэти фитыныгъэ иI, Iофынчъагъэ, сымэджагъэ, фыккъуагъэ, лIыгъобагъэ, шъузэбагъэ, жъыгъэ ыкIи ежъым имыIэшIагъэ Iофыгъомэ къахэкIэу амалынчъагъэ, тхъэмыкIагъэ къылысэу шытмэ къаухъумэнэу.

Ныхэмрэ сабийхэмрэ фитыныгъэ яI ялыеу къыкIэлъыплъынхэу, къыдэIэпыIэнхэу. Зэрэщэгъэ зэлI-зэшъуз ибынэуи зэмышъхъэгъусэмэ къалъфыгъэуи щэрэт, сабий пстэуми азы социалнэ къэухъумэныгъэ амалхэр язэфэдэу афагъэшъхъапэ.

26-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фит гъэсэныгъэ зэригъэгъотынэу. Анахъ макIэмэ пэублэ ыкIи лъэбжъэ гъэсэныгъэр ахъщэнчъэу арагъэгъоты. Пэублэ гъэсэныгъэр уимыIэнкIэ амал имыIэу, егъэзыгъоу шыт. Техникэ ыкIи IэшIагъэ гъэсэныгъэр хэти фызэIухыгъэшт. Апшъэрэ гъэсэныгъэр зэхэдзынчъэу хэти фызэIухыгъэу шытын фае ежъым исэнауш (талант) елътыгъэу.

Гъэсэныгъэр цIыфым ицIыфыгъэм икъоу зыригъэужьыным фэшIоу гъэпсыгъэу ыкIи цIыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэ шъхъаIэхэмрэ афашIырэ уасэр, лъытэныгъэр ыгъэлъэшынм, кIигъэпытэным фэунэтIыгъэу шытын фае. Гъэсэныгъэм цIыфхэр ригъэгущIун фае расэ пстэуми, лъэпкъ пстэуми, дин куп пстэуми асфагу гулъытэ, зэгурыIо, зэфэшIуныгъэ, зэныбджэгъугъэ дэлъынэу ыкIи мамырныгъэр къыухъумэным пае Дунэепстэу Къэрал Зэгохъэныгъэм ригъэкIокIырэ лъэжъыгъэм зыригъэужъэу шытын фае.

Сабиймэ арагъэгъотышт гъэсэныгъэр зыфэдэщтыр къыхэзыхынэу фитыр, пстэуми апэрэу янэрэ-ятэрэ ары.

27-нэрэ пычыгъу

Хэти фитыныгъэ иI цIыф жъугъэ шIэнхабзэ псэукIэм фитэу хэхъэнэу, хэлэжьэнэу, гъуазджэр зыфигъэшъхъэпэнэу, шIэныгъэ зыужьыныгъэм хэлэжьэнэу ыкIи ар зыфигъэшъхъэпэнэу.

Хэти фитыныгъэ иI ежъым къыгъэшIыгъэ шIэныгъэ, жабзэ (литературэ), гъуазджэ IэшIагъэхэм мылъкоу, пкIэу, уасэу, лъытэныгъэу къапакIорэр къыфаухъумэнэу.

28-нэрэ пычыгъу

Хэти фэшъуашмы джэпсалъэм къышыхэщырэ цIыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ зэрагъэцэкIэшъунэу зы социалнэ ыкIи дунэепстэу гъэпсыкIэ системэ шыIэнэу.

29-нэрэ пычыгъу

Хэти ежъы ицIыфыгъэ фитэу ыкIи икъоу зыригъэужьынэу амал къэзытырэ цIыф жъугъэми къэралми фишIэжъын фаеу пшъэрылхэр иIэх.

Хэти ифэшъуашэхэр зыфигъэшъхъапэ ыкIи ифитыныгъэхэр зэрихъэ зыхъукIэ, нэмыкIми яфэшъуашэхэмрэ яфитыныгъэхэмрэ афадэн, ахэмэ лъытэныгъэ къафегъэшIыгъэн ыкIи демократичэскэ цIыф жъугъэм зэдыриIэ шэнхабзэр (этикэр), цIыф жъугъэ гъэпсыкIэр, шыIакIэр егъэшIокIоным иамалхэр къэухъумагъэ хъуным пае фэшIэу къэрал хабзэкIэ агъэнэфагъэ гъунапкъэмэ япхыгъэу шытышт.

Сыдэуштэуи орэхъу, мы цIыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ зыфэбгъэшъхъэпэ, зепхъэ хъуштэп Дунэепстэу Къэрал Зэгохъагъэм и гурылх-гурышIэхэмрэ ибзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) адимыштэу, апэшIуекIоу.

30-нэрэ пычыгъу

Мы джэпсалъэм къыхиубытэрэ зы хэбзэ гъэуцугъи зыгурыбгъаIо хъуштэп мышкъыщиIотыкIыгъэ хэбзэ гъэуцугъэмэ ащыщ горэр ыIэтынэу, иукъонэу хэтрэ зы къэрали, купи, нэбгыри фитыныгъэ риты фэдэу.